

บทที่ 5

การแบ่งถิ่นย่อยของภาษาของที่พูดในจังหวัดลำพูน

ผลที่ได้จากการวิเคราะห์และเปรียบเทียบระบบเสียงของภาษาของในจุดเก็บข้อมูล ทั้ง 5 จุด ทำให้เห็นความคล้ายคลึงและความแตกต่างของภาษาของซึ่งพูดกันในบริเวณต่าง ๆ ของจังหวัดลำพูน และ อาจแบ่งภาษาของที่พูดกันในจังหวัดลำพูนออกเป็นกลุ่มตามเกณฑ์ต่าง ๆ ได้ ดังนี้

1. ลักษณะการแยกเสียงวรรณยุกต์

ระบบวรรณยุกต์ในภาษาของของจุดเก็บข้อมูลซึ่งได้จากการรวมระบบวรรณยุกต์ของผู้นอกภาษาสองคนในแต่ละจุดรวม 5 จุด มีลักษณะการแยกเสียงวรรณยุกต์แตกต่างกันเป็น 2 รูปแบบ (ดู ภาพที่ 4 ในบทที่ 3 หน้า 77 และ ตารางที่ 31 และ 32 ในบทที่ 5) สามารถใช้เป็นเกณฑ์แบ่งภาษาของที่ใช้พูดกันในจังหวัดลำพูน ได้เป็น 2 กลุ่ม (ดู ภาพที่ 5 หน้า 103) คือ

กลุ่มที่ 1 มีการแยกเสียงวรรณยุกต์ในแนวตั้งของแถว A, B, C, DL และ DS แบบ 123-4 โคนักจุดเก็บข้อมูลจุดที่ 1 บ้านศรีทรายมูล ตำบลทาบลาอุก อำเภอแม่ทา และจุดที่ 2 บ้านป่าเหียง ตำบลบ้านธิ อำเภอเมือง

กลุ่มที่ 2 มีการแยกเสียงวรรณยุกต์ในแนวตั้งของแถว A แบบ 12-34 ส่วนแถว B, C, DL และ DS เป็นแบบ 123-4 โคนัก จุดเก็บข้อมูลจุดที่ 3 บ้านคนแงะ ตำบลประจวบ อำเภอเมือง จุดที่ 4 บ้านมะกอก ตำบลมะกอก อำเภอป่าซาง และจุดที่ 5 บ้านหลายแก้ว ตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ้ง

ตารางที่ 31 แสดงลักษณะการแยกเสียงวรรณยุกต์ในกรณีที่ 1 (จุดที่ 1 และจุดที่ 2)

จุดที่ 1					
	A	B	C	DL	DS
1					
2	ว.1	ว.3	ว.5	(ว.3)	(ว.1)
3					
4	ว.2	ว.4	ว.6	(ว.4)	

จุดที่ 2					
	A	B	C	DL	DS
1					
2	ว.1	ว.3	ว.5	(ว.3)	(ว.1)
3					
4	ว.2	ว.4	ว.6	(ว.4)	

ตารางที่ 32 แสดงลักษณะการแยกเสียงวรรณยุกต์ในกลุ่มที่ 2 (จุดที่ 3, จุดที่ 4 และ จุดที่ 5)

		จุดที่ 3				
		A	B	C	DL	DS
1		ว.1	ว.3	ว.5	(ว.3)	(ว.1)
2						
3		ว.2				
4			ว.4	ว.6	(ว.4)	

		จุดที่ 4				
		A	B	C	DL	DS
1		ว.1	ว.3	ว.5	(ว.3)	(ว.1)
2						
3		ว.2				
4			ว.4	ว.6	(ว.4)	

		จุดที่ 5				
		A	B	C	DL	DS
1		ว.1	ว.5	ว.5	(ว.3)	(ว.1)
2						
3		ว.2				
4			ว.4	ว.6	(ว.4)	

2. ความแตกต่างของเสียงย่อยของหน่วยเสียงพยัญชนะ /s/,/x/ และ /j/

ลักษณะความแตกต่างของเสียงย่อยของหน่วยเสียงพยัญชนะ /s/,/x/ และ /j/ คั้งที่แสดงในตารางถัดไปนี้ (ดู ตารางที่ 33) อาจใช้เป็นเกณฑ์แบ่งภาษาของ โคนเป็น 2 กลุ่ม (ดู ภาที่ 6 หน้า 105) โคน

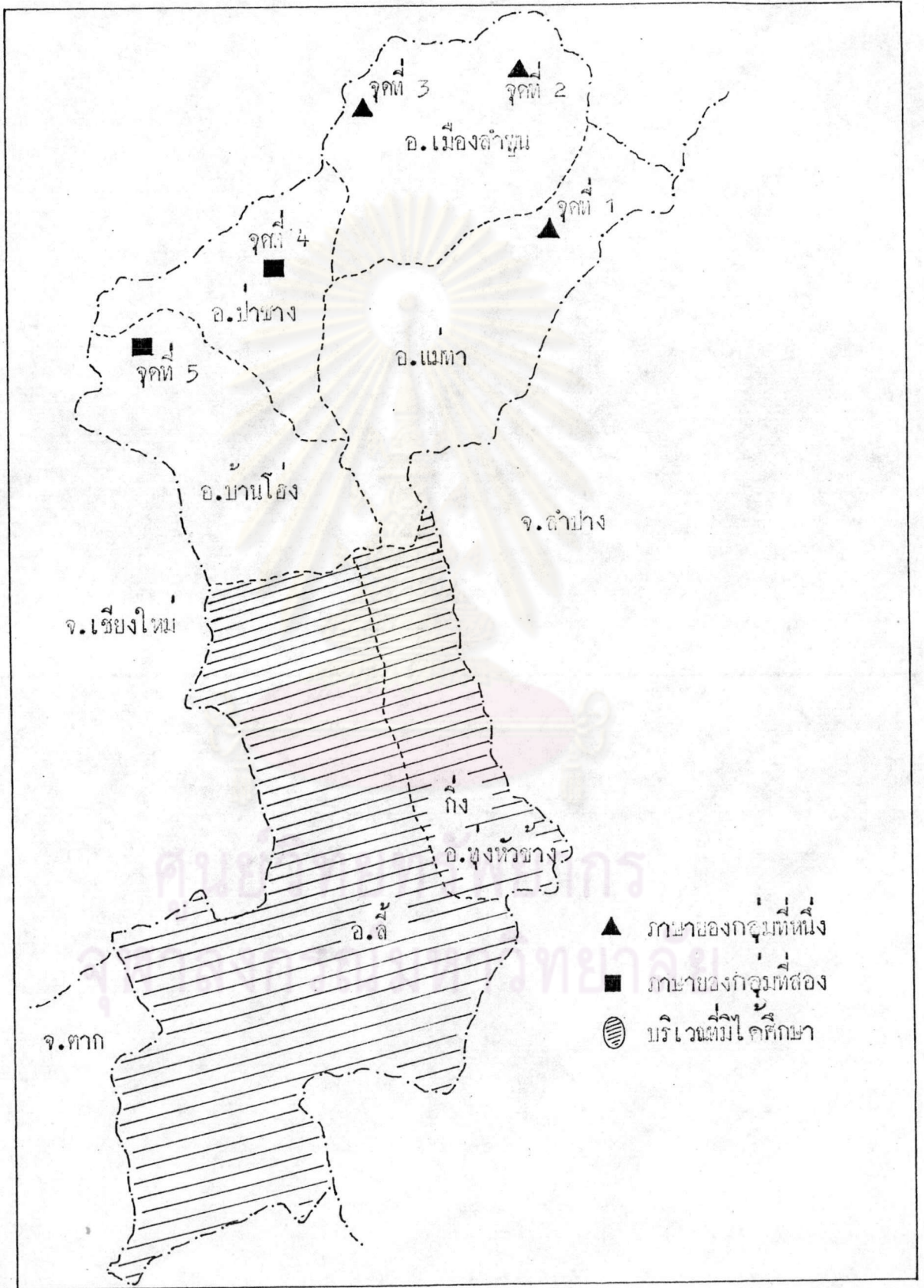
ตารางที่ 33 แสดงความแตกต่างของเสียงย่อยของหน่วยเสียงพยัญชนะ /s/,/x/ และ /j/

จุดเก็บข้อมูล	/s/		/x/		/j/	
	[s]	[ɬ]	[x]	[kx]	[j]	[ɲ]
จุดที่ 1	+	+	+	+	+	+
จุดที่ 2	+	+	+	+	+	+
จุดที่ 3	+	+	+	+	+	+
จุดที่ 4	+	-	+	-	+	-
จุดที่ 5	+	-	+	-	+	-

กลุ่มที่ 1 หน่วยเสียงพยัญชนะ /s/,/x/ และ /j/ ต่างก็มี 2 เสียงย่อยปรากฏแปรอิสระในตำแหน่งต้นพยางค์ โคน จุดเก็บข้อมูลจุดที่ 1,2 และ 3 คือ ภาษาของ บ้านศรีทรายมูล ตำบลสถาปลาจุก อำเภอแม่ทา ภาษาของบ้านป่าเหียง ตำบลบ้านธิ อำเภอเมืองลำพูน และภาษาของบ้านต้นแงะ ตำบลประตูป่า อำเภอเมืองลำพูน

กลุ่มที่ 2 หน่วยเสียงพยัญชนะ /s/,/x/ และ /j/ มีเสียงย่อยปรากฏต้นพยางค์เพียงเสียงเดียว คือ [s],[x] และ [j] ตามลำดับ โคน จุดเก็บข้อมูลจุดที่ 4 และ 5 คือ ภาษาของบ้านมะกอก ตำบลมะกอก อำเภอป่าซาง และ ภาษาของบ้านหลายแถว ตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง

ภาพที่ 6 แผนที่แสดงการกระจายของกลุ่มของภาษาของในจังหวัดลำพูนโดยพิจารณาจาก-
ลักษณะความแตกต่างของเสียงพยัญชนะ /s/, /x/ และ /j/

3. ความแตกต่างของเสียงย่อยของหน่วยเสียงพยัญชนะ /x^w/

ลักษณะความแตกต่างของเสียงย่อยของหน่วยเสียงพยัญชนะ /x^w/ ดังที่แสดงในตารางข้างล่างนี้ (ดู ตารางที่ 34) อาจใช้เป็นเกณฑ์แบ่งภษาของ ไค้เป็น 3 กลุ่ม (ดู ภาพที่ 7 หน้า 107) คือ

ตารางที่ 34 แสดงความแตกต่างของเสียงย่อยของหน่วยเสียงพยัญชนะ /x^w/

จุดเก็บข้อมูล	/x ^w /	
	[x ^w]	[ɬ ^w]
จุดที่ 1	-	+
จุดที่ 2	-	+
จุดที่ 3	+	+
จุดที่ 4	+	-
จุดที่ 5	+	-

กลุ่มที่ 1 หน่วยเสียงพยัญชนะ /x^w/ มีเสียงย่อย [ɬ^w] ปรากฏเพียงเสียงเดียวในตำแหน่งต้นพยางค์ ไค้แก่ จุดเก็บข้อมูลจุดที่ 1 และ 2 คือ ภาษายองบ้านศรีทรายมูล ตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา และ ภาษายองบ้านป่าเหียง ตำบลบานธิ อำเภอเมืองลำพูน

กลุ่มที่ 2 หน่วยเสียงพยัญชนะ /x^w/ มีเสียงย่อย 2 เสียงปรากฏแปรอิสระในตำแหน่งต้นพยางค์ คือ [x^w] และ [ɬ^w] ไค้แก่ จุดเก็บข้อมูลจุดที่ 3 คือ ภาษายอง บ้านต้นแงะ ตำบลประตู่ป่า อำเภอเมืองลำพูน

กลุ่มที่ 3 หน่วยเสียงพยัญชนะ /x^w/ มีเสียงย่อย [x^w] ปรากฏเพียงเสียงเดียวในตำแหน่งต้นพยางค์ ไค้แก่ จุดเก็บข้อมูลจุดที่ 4 และ 5 คือ ภาษายองบ้านมะกอก ตำบลมะกอก อำเภอป่าซาง และ ภาษายองบ้านหลายแก้ว ตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง

การแบ่งถิ่นย่อยของภาษายองที่พูดในจังหวัดลำพูน

จากการแบ่งกลุ่มของภาษายองซึ่งพูดกันในจุดเก็บข้อมูลทั้ง 5 จุดโดยใช้เกณฑ์ 3 เกณฑ์ คือ ลักษณะการแยกเสียงวรรณยุกต์ ความแตกต่างของเสียงย่อยของหน่วยเสียงพยัญชนะ /s/, /x/ และ /j/ และ ความแตกต่างของเสียงย่อยของหน่วยเสียงพยัญชนะ /x^w/ นั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ลักษณะการแยกเสียงวรรณยุกต์เป็นเกณฑ์ที่สำคัญที่สุดในการตรวจสอบความแตกต่าง เพราะวรรณยุกต์เป็นองค์ประกอบของพยางค์ที่มีลักษณะการแปร (variation) ใ้มากที่สุด ในภาษาตระกูลไทซึ่งนักภาษาศาสตร์เปรียบเทียบและเชิงประวัติภาษาศาสตร์ไทมักจะใช้เป็นเกณฑ์แบ่งกลุ่มภาษาตระกูลไทรวมทั้งแบ่งเขตภาษาดั้งตระกูลไท (Gedney 1973 : 423) นอกจากนี้ ความแตกต่างของกลุ่มย่อยของภาษายองที่ได้จากการใช้ลักษณะการแยกเสียงวรรณยุกต์ เป็นเกณฑ์แบ่ง นั้น เป็นความแตกต่างกันในเรื่องการปรากฏของหน่วยเสียงในคำ ในขณะที่ความแตกต่างของกลุ่มย่อยของภาษายองที่ได้จากการใช้เกณฑ์อีก 2 เกณฑ์คือ ความแตกต่างของเสียงย่อยของหน่วยเสียงพยัญชนะ /s/, /x/ และ /j/ และ ความแตกต่างของเสียงย่อยของหน่วยเสียงพยัญชนะ /x^w/ เป็นเกณฑ์แบ่ง นั้น เป็นเพียงความแตกต่างในระดับของเสียงย่อยของหน่วยเสียงเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงยึดการแบ่งถิ่นย่อยของภาษายองโดยใช้ลักษณะการแยกเสียงวรรณยุกต์ เป็นสำคัญซึ่งสามารถแบ่งถิ่นย่อยของภาษายองที่พูดกันในบริเวณต่าง ๆ ของจังหวัดลำพูน ได้เป็น 2 ถิ่นย่อย (ดู ตารางที่ 31 และ ตารางที่ 32 และ ภาพที่ 8 หน้า 111) คือ

1. ภาษาดั้งถิ่นย่อยตะวันออก มีลักษณะการแยกเสียงวรรณยุกต์ในแถว A แบบ 123-4 ได้แก่ ภาษายองบ้านศรีทรายมูล ตำบลสหประชา อำเภอบ้านนา (จุดที่ 1) และ ภาษายองบ้านป่าเหียง ตำบลบ้านธิ อำเภอมืองลำพูน (จุดที่ 2)

2. ภาษาดั้งถิ่นย่อยตะวันตก มีลักษณะการแยกเสียงวรรณยุกต์ในแถว A แบบ 12-34 ได้แก่ ภาษายองบ้านต้นแงะ ตำบลประตู่ป่า อำเภอมืองลำพูน (จุดที่ 3) ภาษายองบ้านมะกอก ตำบลมะกอก อำเภอบ้านนา (จุดที่ 4) และ ภาษายองบ้านหลายแถว ตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง (จุดที่ 5)

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาถึงความแตกต่างของเสียงย่อยของหน่วยเสียงพยัญชนะ /s/, /x/, /j/ และ /x^w/ ผู้วิจัยเห็นว่า ภาษายองซึ่งพูดที่จุดเก็บข้อมูลที่ 3 คือ บ้านต้นแงะ ตำบลประตู่ป่า

อำเภอเมืองลำพูน มีลักษณะพิเศษ กล่าวคือ ภาษาย่อยซึ่งพูดที่จุดเก็บข้อมูล^๓ 3 จะเหมือนกับภาษา-
 ย่อยซึ่งพูดที่จุดเก็บข้อมูล^๓ 4 และ 5 เมื่อพิจารณาลักษณะการแยกเสียงวรรณยุกต์ (ดู ตารางที่ 31
 และ 32) แต่จะเหมือนกับภาษาย่อยซึ่งพูดที่จุดเก็บข้อมูล^๓ 1 และ 2 เมื่อพิจารณาในแง่ความ-
 แตกต่างของเสียงย่อยของหน่วยเสียงพยัญชนะ /s/, /x/ และ /j/ (ดู ตารางที่ 33 หน้า
 104) และในขณะที่เดียวกันก็จะมีลักษณะแตกต่างจากทั้งจุดเก็บข้อมูล^๓ 1 และ 2 กับจุดเก็บข้อมูล^๓
 4 และ 5 เมื่อพิจารณาในเรื่อง ความแตกต่างของเสียงย่อยของหน่วยเสียงพยัญชนะ /x^w /
 (ดู ตารางที่ 34 หน้า 106) จึงอาจกล่าวได้ว่า ภาษาย่อยบ้านคนแงะ ตำบลประตูป่า อำเภอ
 เมืองลำพูน (จุดที่ 3) มีลักษณะเป็นแบบผสมระหว่าง ภาษาย่อยบ้านศรีทรายมูล ตำบลท่าปลาตึก
 อำเภอแมทา (จุดที่ 1) และ ภาษาย่อยบ้านป่าเหียง ตำบลบ้านธิ อำเภอเมืองลำพูน (จุดที่ 2) กับ
 ภาษาย่อยบ้านมะกอก ตำบลมะกอก อำเภอป่าซาง (จุดที่ 4) และ ภาษาย่อยบ้านหลายแก้ว ตำบล
 ศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง (จุดที่ 5)

การที่ภาษาย่อยที่พูดกันที่จุดที่ 3 มีลักษณะดังกล่าว อาจเป็นเพราะสาเหตุของการคมนาคม
 ภายในเขตจังหวัดลำพูน^๔ เป็นสำคัญด้วยจังหวัดลำพูนมีขนาด และอาณาเขตยาววิคตามแนวเหนือ-
 ใต้ และมีการคมนาคมทางบกเป็นหลัก กล่าวคือ มีทางรถยนต์ซึ่งเป็นทางหลวงแผ่นดินที่สำคัญเพียง
 2 สาย คือ ทางหลวงหมายเลข 11 ซึ่งเชื่อมต่อกันระหว่างจังหวัดลำปาง และจังหวัดเชียงใหม่ ตัดผ่าน
 อำเภอแมทา และอำเภอเมืองลำพูนด้านทิศตะวันออก และ ทางหลวงหมายเลข 106 ตัดผ่านอาณา-
 เขตจังหวัดลำพูน ตามแนวเหนือ-ใต้ ตั้งแต่จังหวัดเชียงใหม่ ผ่านตัวเมืองลำพูน ซึ่งตั้งอยู่ในอำเภอ
 เมืองลำพูนด้านทิศตะวันตก อำเภอป่าซาง อำเภอบ้านโฮ่ง และ อำเภอลี้ ดังนั้นการเดินทาง-
 ระหว่างอำเภอแมทา และอำเภอเมืองลำพูนด้านทิศตะวันออก กับอำเภอป่าซาง และอำเภอบ้านโฮ่ง
 ในสมัยก่อนนั้นจึงต้องผ่านอำเภอเมืองลำพูนด้านทิศตะวันตก ด้วยเหตุนี้ภาษาย่อยที่พูดกันที่บ้านคนแงะ
 ตำบลประตูป่า อำเภอเมืองลำพูน (จุดที่ 3) ซึ่งอยู่ในอำเภอเมืองลำพูนด้านทิศตะวันตกและไม่ไกล
 จากตัวเมืองลำพูนมากนักจึงอาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาย่อยที่พูดกันที่บ้านศรีทรายมูล ตำบล-
 ท่าปลาตึก อำเภอแมทา (จุดที่ 1), ภาษาย่อยบ้านป่าเหียง ตำบลบ้านธิ อำเภอเมืองลำพูน (จุดที่
 2) ภาษาย่อยบ้านมะกอก ตำบลมะกอก อำเภอป่าซาง (จุดที่ 4) และ ภาษาย่อยบ้านหลาย-

^๓ ดู ภาพที่ 1 แผนที่จังหวัดลำพูน แสดงอาณาเขต ที่ตั้ง และ ทางหลวงแผ่นดินที่สำคัญ
 ของจังหวัด หน้า 8

แก้ว ตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง (จุดที่ 5) นอกจากนี้ยังมีสาเหตุอื่น ๆ ที่ทำให้ภษาของบ้านต้นแงะแตกต่างจากภษาของท้องถิ่น คือ ภษาของบ้านต้นแงะอาจได้รับอิทธิพลจากภษาไทยถิ่นเหนือที่พูดกันในบริเวณใกล้เคียง^๑ หรืออาจจะเกิดจากลักษณะวิวัฒนาการของภษาของซึ่งพูดกันในจุดนี้โดยเฉพะาก็ได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑จากการศึกษางานวิจัยต่าง ๆ ผู้วิจัยพบว่ายังมีนักภาษาศาสตร์ได้ศึกษาภษาไทยถิ่นเหนือที่พูดกันในบริเวณนี้ ดู ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาคั้งต่อไป

ภาพที่ 8 แผนที่แสดงการกระจายของภาษาดั้งเดิมของภาษายองในจังหวัดลำพูน โดยพิจารณาจากลักษณะการแยกเสียงวรรณยุกต์

